

“Бөтә донъя башкорттар королтайы”

Башкорт халкының үсеш стратегияһы
йүнәлеш: һаулык.

**Милли уйындар,
йолалар, байрамдар.**

Автор:
Шаһиев Фәнүр Фәнит улы,
Башкортостан,
Учалы районы, һәйтәк ауылы.

2019 йыл.

Милли уйындар, йолалар, байрамдар.

- Һабантуй, Мәргән уксы, Йәштәр йыйыны һ. б. йыл да үткәрелеп килә. Шуларға өстәп яңыларҙы индерергә кәрәк. Милли байрам-уйындар йыл буйына дауам итергә тейеш.
- Милли уйындарҙы башкорт йолалары һәм байрамдары менән берлектә үткәрергә отошлорак. Милли уйындар төрҙәрен һәм уларҙың үткәреү графикын төзөргә. Классификацияларға. Башкортостандың төрлө райондарында этнотуризм өсөн байрам- уйындар исемлеген төзөргә. Байрам- уйындарға дөйөм исемдәр бирергә. Китап сығарырға. Фильм төшөрөргә.

Төп башкорт уйындары:

Ат сабыш, көрәш, ук атыш, калактағы йомортка менән йүгерәү, көйәнтә менән һыу ташыу, ток менән йүгерәү, ток менән һуғыш, бағанға менеү, таш ырғытыу, көршәк ватыу, аркан тартыш, таяк тартыш, кул көрәштерәү, ылак, ашык (йәкәл һуғыу), аркан ырғытыу һ.б.

I. Байрам- уйындарға дөйөм исемдәр бирергә:

- 1)Йыл мизгелдәре буйынса дөйөм исемдәр бирергә (һабантуй, йәйге майзан, көзгө байрам, кышкы ярыш, йыйын һ.б.).
- 2)Ай исемдәре буйынса исемдәр бирергә (һабанай майзаны, карасай ярышы, кырпағай йыйыны...).
- 3)Көзгө һунар- кошка һунар, уңыш байрамы һ.б.

II. Классификация

- **1)Йыл мизгелдәре буйынса:** кышкы, язлы- көзгә, йәйге уйындар.
- **2)Спорт төрҙәре буйынса:** Мәсәлән, ук атыш буйынса һыбай атыш, төзлөккә, тизлөккә, йыраклыҡка төрлө уйындан үткәрелә.
- -Ат уйындары: ат сабыш, кулъяулыҡты ерзән алыу, һыбай ук атыш, ылаҡ, кыз кыуыу, ат санаһы ярышы.
- -Һуғыш уйындары (кылыс алыш, ук атыш, һөңгө қазау, бысак-хәнийәр уйындары, калкан менән уйындар, сыбырткы- камсы менән уйындар)
- -Сослок- етезлек уйындары: калактағы йомортка менән йүгереп, көйәнтә менән һыу ташыу, ток менән йүгереп, ток менән һуғыш, бағанға менеү.
- -Көс уйындары: көрәш, таш ырғытыу,.
- -Универсаль уйындар.
- -Киске уйындар(бүлмә уйындары): йөзөк һалыу.

- **3)Енес айырмаһы буйынса:**
- -Егеттәр уйындары: Ат сабыш, көрәш, ук атыш, таш ырғытыу, аркан ырғытыу.
- -Кыззар уйындары: көйәнтә менән һыу ташыу, ток менән йүгерев, калактағы йомортка менән йүгерев, көршәк ватыу.
- -Балалар уйындары: ток менән һуғыш, бағанға менеү, таяк тартыш, ашык (йәкәл һуғыу).
- -Команда уйындары: аркан тартыш.

III. Башкорт байрамдары:

йыйын, һабантуй, карғатуй, кәкүк сәйе, сөмбөлә, нардуған, науруз, боз китеү, өмә, кейез һуғыу, туй һ.б.

- Миҫал: кейез һуғыу йолаһын Әбйәлил районында үткәергә. Вакыты- август айы. Кейез һуғыу йолаһын күрһәтергә. Кейез кулланып уйындар уйнатырға. Кейеззән эшләнгән әйберзәрзе һатыу ойшторорға. Башкорт аш-һыуын кулланырға.
- Милли уйындарзы башкорт йолалары һәм байрамдары менән үткәреү буйынса китап сығарырға. Кулланма итеп Башкортостан буйынса таратырға. Фильм төшөрөргә.